

ÉS MOST HOVÁ?

Óvónőhiány – tanítófelesleg

A kérdésre úgy március táján kell először válaszolniuk a tanítóképző és óvónőképző intézetek végzős hallgatóinak; s aztán jónéhány hónapon át tart a társasjáték: hogy a pályakezdő pedagógusok megtalálják a számukra legkedvezőbb állást, és az iskolák, óvodák is találjanak maguknak szakképzett tanítót, óvónőt.

A két fél között ott vannak a képző főiskolák, a megyei, járási, városi tanácsok, hogy megpróbálják összeegyeztetni a különböző érdekeket, a kívánságokat és lehetőségeket. Sokszor eredménnyel, sokszor eredménytelenül.

Szerződéssel

— városban

De nézzük a számokat. Megyénkben két pedagógusképző intézmény van, mindkettő több megye számára ad óvónőket, tanítókat. Hogy melyik megyéből mennyit vehetnek fel, azt a minisztérium határozza meg a megyei igények és saját felmérései, tervei, pénzügyi lehetőségei alapján. A felvétel létszámát azonban nem annyira ez a keretszám, mint a jelentkezők száma és a felvételi vizsgákon elért eredmény dönti el. Így például a Soproni Óvónőképző Intézet Győr-Sopron megyei keretszáma (csak a nappali tagozatról van szó) 35, de csak huszonhetet tudtak felvenni, Komáromból 20 helyett 11-et, Vasból viszont 20 helyett 21-et, Somogyból 10 helyett 12-t. Összesen (hat megyéből) évente 125-öt — ez a keretszám esztendőnk óta változatlan.

Mármint, milyenek voltak az idén végzetek elhelyezkedési lehetőségei? Feltétlenül két oldalról kell néznünk a dolgot: a közösségi szükségletek (a pályázatot meghirdető) és az egyéni igények, kívánságok (a pályázók) oldaláról. A végzős hallgatók csak a minisztérium által meghirdetett helyekre pályázhattak; az óvónőképző 116 végzőse számára — a hat megyében! — 160 hely volt (plusz a nemzetiségi óvodák). Csak egy lányok többsége Sopronban és környékén akart elhelyezkedni: az egyetlen meghirdetett soproni státuszra 14-en, a két fertődi 13-an adták be kérelmüket. Ugyanakkor betöltetlen helyek vannak mosonmagyaróvári, nyúli, gönyüi, ténnyői óvodában. Falura csak olyan pályakezdő megy, aki ott lakott vagy aki városból ki tud járni. Végigbongészva a névsort, látszik: nincs olyan, aki falun, albertletben vagy szolgálati lakásban lakik majd, ha megkezdte a munkát.

Beszélgetésünk időpontjáig mégis mindenki el tudott helyezkedni, s ennek oka az, hogy megyei szinten óvónőhiány van, még úgy is, hogy a szakközépiskolában jelenleg évente 60 óvónő végző. A hiány fő oka, hogy szükség van a gyermekgondozási segélyen lévőket helyettesítésére, ezekre a helyekre szerződéssel ugyan, de sok pályakezdőt felvettek. Szerződés csak, igaz, de mégis állás — és a többsége városban.

Nagyobb alkalmazkodást

Nézzük az idén végzett tanítók elhelyezkedési lehetőségeit, amit körülbelül megfélelőnek minősíthetünk, jónak azonban semmiképpen sem — legalábbis a pályakezdők szemével. Százharmincheten szereztek diplomát ebben az évben: a hallgatók Győr-Sopron, Veszprém és Fejér megyéket. Huszonhárom társadalmi ösztöndíjasok, 12-en névre szóló pályázatot kaptak, 102-en nyújtottak be a meghirdetett állásra kérelmet. (Mindenki három helyre pályázhatott.) A legtöbb Győrbe kívántak

jönni: a most végző évfolyam számára 10 hely volt, ebből csak 6 szabad. A pályázók száma erre a 6 helyre — 50. Végül is azonban *mindenki el tudott helyezkedni a három megyében*, vagy státuszban vagy szerződéssel vagy állandó helyettesként.

Győr-Sopron megyében tanítófelesleg van: felső tagozatban is dolgoznak tanítók. Az óvónőknél látható aránytalanság itt is tapasztalható egyrészt Győr (illetve a városok) és a falvak között, másrészt megyénk és a többi megye között: Veszprém és Fejér megyék állandóan kérik tanítókat tőlünk. Csak egy hiába — nem vállalják. Ma még, mert a jövő több nehézséget ígér, nagyobb alkalmazkodást kíván a pályakezdőtől és az állást hirdető tanácsoktól egyaránt. És erre fel kell készülni.

Más megyékben lesz hely

Megyénk felelős vezető testületei előtt már felemlítődtek a pedagógus-túlképzésből adódó majdani gondok. Túlképzésről azonban csak Győr-Sopron megye tekintetében beszélhetünk, hiszen országosan még tanítóhiány van. De az elhelyezkedési gondok elsősorban nálunk jelentkeznek. Hiszen — természetesen — a képző intézetek székhelyén mindig „túltermelés” van. Újságikkal, különböző témájú tanulmányokban az utóbbi időben már sokan megfogalmazták: országosan csökken a születések száma. Megyei adat: 1975-től 1979-ig évente így alakult az élveszületések száma: 8307, 7966, 7856, 7264, 6963. Lakás becslés is azt sugallja, hogy belátható időn belül kevesebb óvónőre, kevesebb tanítóra lesz szükség. A főiskolák városában máris beszélhetünk túlfelkészültről, a főiskolák megyéjében is bekövetkezik ez rövid néhány éven belül. Igaz, ma még kevés az óvónő, a minisztérium által engedélyezett álláshely kétszeresét is meg tudná hirdetni a megyei tanács. De a megye „felvevő képessége” lassan mégis csökken. Eleget egy pillantást vetni a megyei tanács művelődésügyi osztálya által készített táblázatra: 1981 és 85 között 30 óvónő megy nyugdíjba, viszont évente 90, illetve 60 állna munkába. Még szembeötlőbb ez a tanítóknál, ahol már jövőre nagyobb nehézségek várhatók. Az 1979 80-as tanévben végzett 77 Győr-Sopron megyei pályakezdő számára 44 álláshely van. Jövőre azonban már körülbelül 220-an végeznek a tanítóképző harmadik évfolyamán — közülük körülbelül 100 megyénkbeli. Negyvenkilenc tanító megy nyugdíjba — a további években is 36—60 közötti lesz a nyugdíjba vonulók száma. És még ha a tervezett 10—15-ös napközis fejlesztést is hozzászámítjuk, akkor is tanítófelesleg lesz.

Megyénkben. Mert másutt bővebben van hely — és a most beiratkozottaknak meg kell barátkozniuk ezzel a gondolattal, hogy csak más megyében tudnak elhelyezkedni. Ma még állhat egy győri barátai pályakezdő előtt olyan lehetőség, hogy Mosonmagyaróvárra akar-e menni vagy Fertődre (egyébként

egyiket sem fogadta el) — de méltatlankodása, hogy ha nincs hely, akkor hiába tanult, már ma sem indokolt.

Lakás, fizetés

Az igazsághoz tartozik azonban, hogy gyakran indokolt a falutól való húzódozás. A 2000—2200 forintos kezdő óvónői, a 2200—2300 forintos kezdő tanítói fizetésből albertletet fizetni, étkezni, ruházkodni elég nehéz, és szolgálati lakás vagy ügynevezett szolgálati férőhely arányban kevés faluban enyhít a szociális gondokon. És mivel túlnyomó többségben fiatal nőkről van szó, nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy falun mások a férjhez menési esélyek, mint városban. A végzősöket a diploma átvételkor gyakran nem szűri, hanem házastársi kapcsolatot köti a városhoz: más városba, esetleg falura csak lakással lehet „elcsalni” őket.

Számos illetékeskel beszélve az ügyben: a lakás a legfontosabb feltételnek látszik. Úgy tűnik, sok közéleti tanács nem mérte fel ezt, a pályázati hirdetésekben aránylag ritkán szerepel szolgálati lakás. Persze, igaz, a lakásépítésnek anyagi korlátai vannak, egyetlen közéleti tanács sem emelhet könnyedén falakat. Ezt az áldozatot mégis meg kell hozni azokban a falvakban ahol fontosnak tartják a községi vezetőket oktatási ügyét. Nem különben szűkség van a kisebbik áldozatra is: a bérek némi emelésére. De ez sem megy könnyen: annak ellenére, hogy a megyei tanács tavaly megállapodott a községi tanácsokkal, hogy nem az alsó fizetési határral hirdetik meg a pedagógus állásokat, hanem 100—200 forinttal többel, az idén mégis néhány helyen szinte hatalmi szóval kellett beavatkozni: iszerienek többet a 2200-as minimumnál.

Pályázati rendszer

A kötelező pályáirányítás helyett néhány év óta a pályázati rendszer próbálja összehangolni az egyéni és közösségi érdekeket. Tudjuk, hogy a pályázati rendszer jó eredményei mellett is továbbra is törekedni kell a jobb fizetési feltételre. Ez a Művelődési Minisztérium feladata — akárcsak a reális keretszámok megállapítása a demográfiai előrejelzések és a pénzügyi lehetőségek ismeretében. de mindenképpen az oktatás nevelési színvonalának emelése érdekében. **Gárdonyi Béla**

Pályamunkák, dolgozatok

Délután a könyvtárban

Lehet, hogy sokan nem hiszik, de a hét eleji esős időnek is volt, aki örült. Ilyenkor van ugyanis „konjunktúra” a könyvtárakban, olvasótermekben. A betérő szinte minden asztalnál újság fölé hajló, olvasó, másoló férfiakat és nőket lát, a csendet csak egy-egy papírlap zizegése s a lámpák halk búgása töri meg a Kisfaludy Károly megyei Könyvtárban is. A legfiatalabbakat zavarjuk most meg egy percet: Nagy Jenő és Szabó Bélát. Egyszer az Autó—Motort, másikkal az Ezerestert forgatja.

— Ez az 1978-as évfolyam — mutatja Jenő — és mivel én gyűjtöm az Autó—Motort, kíváncsi vagyok, milyenek a régebbi számok.

Nem csoda, ha 1978 Nagy Jenőnek már régi, hiszen ő még csak az idén fejezte be általános iskolai tanulmányait a Kossuth iskolában. Hogyan telik a nyara? Szülei dolgoznak: olvas otthon, s ha jó az idő, naponta program a foci, a strand. Őszintén a 40-es szakmunkásképzőben kezd tanulni a villanyszerelés fortlyait.

Szabó Béla a Pattantyús Á. Géza Szakközépiskolába készül. Szintén a Kossuthban végzett, s barátjával először látogatott az olvasóterembe.

— En antenaerőstöt keresek az Ezerestemben, ott-hon bütykölték a Jenővel, most is arra készülünk. Azonos az érdeklődési körünk, ezért is vagyunk barátok — mondja.

— Sokan betérnek esős napokon az olvasóterembe — mondja Zubonyai Judit, a

könyvtár dolgozója. — Nemrég áttértünk a folyamatos nyitvatartásra, debben nincs ebédszünet, viszont nem nyolckor, hanem már este hétkor zárunk. Így bármikor jönnek az olvasni szándékozók, nyitva találják az ajtókat.

Nemcsak betérők, de törzsvendégek is látogatják az olvasótermet. Göcsei Margit, a Zrínyi gimnázium tanára például június óta minden-nap megjelenik, s szorgalmasan másolja a Győri Hírlap Révfalluról szóló írásait.

— Szakmai továbbképzésen voltam egy évig az ELTE-n. Mivel vizsgadolozatot kell írnom helytörténetből, úgy gondoltam, hogy tőzsgyűke-re révfallusi lévén, szűkebb pátriám történetét dolgozom fel. Persze, tudja, hogy van ez, ha az ember elkezd egy régi újságot forgatni. Bele-beleolvas mindenbe, aztán nem tudja abbahagyni. Így lassabban haladok, de annyira megszerettem a böngészést, hogy a következő tanévben a gyerekeimtel is elhozom, tartunk itt egy olvasótermi órát.

Ha nem is mindennap, de hetente egyszer biztosan eljő ide Koch István. Teheti, ősz hajából talán kikövetkeztethető nyugdíjas, van ráérő ideje. Előtte a The Economist című angol nyelvű gazdasági lap, s mivel nemcsak angolul, németül is ért, svájci és német lapokat is szívesen forgat.

A megszóított középkorú hölgy elnézését kér, de „időre dolgozik”, azaz egy nagyon sürgős munkához gyűjti az adatokat. Ugyancsak dolgo-

zat készül pár asztallal odébb, de ezúttal nem tanár, hanem diák-munka. Kiss Attila, az Államigazgatási Főiskola harmadévese készül szakkdolgozatára.

— Nem szívesen fejezem be az iskolát, jó lenne még diáknak lenni No. de kár ezen búslgni. Itt az utolsó nagy feladat, konzulensen a főiskolán harminc-negyen könyvet javasolt, amiket már be is szereztem a munkámhoz. Az olvasóteremben a Társadalmi Szemle aktuális cikkeivel egészitem ki az ismereteimet.

Mint Zubonyai Judit mondja, átlagosan hatvan-hetven keresik fel naponta az olvasótermet. De az időjárás — akárcsak a mezőgazdaságokat hallanánk — erősen befolyásolja a látogatottságot. Persze, más tényezők is számítanak. Az olimpia megnyitóján, július 19-én, szombaton például mindössze tizenhaton jötték el. Akilétta a megnyitót, meg is érti... Sokan nyelvtudásukat fejlesztik itt, megint mások a drágább, színes folyóiratokat keresik.

Ha belemerül az ember az újságokba, bizony hamar megy az idő. Sokan csak akkor lepődnek meg, mikor megszólalnak a könyvtárosok: kérjük fejezzék be az olvasást, nonsokára zárunk. Az ajtóra lakat kerül gondosan leoltják a villanyt s reggelig teljes csend borul az olvasóterembe.

(pió)

A Teknyőkaparó

„Az öreg Teknyőkaparóval azt mondták, hogy egy teknyőcsináló ember volt. Nem cigány volt. Nagy, száraz ember volt. Azt senki nem tudta, hogy hun halt meg. Majd mikro idekerült Apátföldvára, már idős ember volt. De senki se tudja, hogy körülbelül milyen idős, mert mindig aszonta: én nem tudom, nyáron születtem, télen születtem? Csak jó idő volt, aszonta az édesanyám.”

Polner Zoltán egyik adatközlője mondta hangszalagra mindezt a Csongrád megyei szájhagyomány jellegzetes alakjáról, akit csak a foglalkozása után emlegettek (nek) az öregek: Apátfalvától Tápéig. A Teknyőkaparó című kötet történetei olyan embert idéznek, aki a ki nem mondhatót mondta ki. Aki nek jóslatait, jövőjeleseit megőrizte a kollektív népi emlékezet; egy lelkes, hozzáértő ember (Polner Zoltán) összegyűjtötte, néhai jó Bálint Sándor úr lektorálta. Péter László szerkesztette, a Somogyi-könyvtár pedig a Csongrád megyei könyvtári

füzetek tizenharmadik darabjaként megjelentette. Nem vagyunk babonások, de kezdünk hinni a dóci, a kis-zombori, a makói öregeknek, a huszonegy gyűjtőhelyen megszóllaltatott száztövenegy adatközlőnek, a „titkukat” mégis kiváló asszonyoknak és férfiaknak, akik táltosnak nevezték a Teknyőkaparót: foglalt született, át tudott változni, óriási távolságokat járt be szempillantás alatt, kis könyvvivel ézengést, borulást tudott támasztani.

Mintha gyerekkori, lefektetés előtti időket élénkít át — Eltűnik a mese és a valóság világa közötti különbség. Hősünk varázslatos, sokféle bűbajos dolog fűződik az alakjához, letűnt századok hagyományai. Szóvdódnak a történetek, szövegek, szöveg-törödékek kerülnek a lapokra, a kitaszítottak nevében mndott jóslatok, örökségek hangzanak el, az öreg Teknyős szavaiban a századokon át viselt igazságtalanságok. A teknyővágó mondta ki, vele mondták ki ezeket a né-

pek: a rossz sors változásáért, önmagukért. A történeti világa nem szakad el, hogyan is szakadhatna el a valóságtól. A szájhagyomány útján megőrzött, a gazdag hiedelemvilágból sarjadt esetekbe így keveredik a mese-elemek közé a társadalmi igazságosság utáni vágya.

A fejezeteket végigolvasva elgondolkodik az ember: mennyi mindent bízott a közösség a jóstehetségű hő-sére, mennyire tiszteletet parancsoló még ma is ez a száz-százötven évvel ezelőti élt jövendőmondó. A bevezető sorok mellett ott a lektor véleménye: „A szöveget alaposan átolvastam, jól átgondolt előadása tárgyi szempontból kifogástalan, fogalmazása tömör és találó. Kiadását a legmelegebben ajánlom. A kézirat kivétel-értékességű anyaggal gazdagítja a szegedi táj folklórját.”

Mi mást tehetnénk Bálint Sándor úr véleményéhez?

Polner Zoltán Csongrád megye szellemi kincseiből újra megmentett az elmúlás-

tól néhány füzetre valót a magyar néprajzi irodalomnak. Nemcsak a szakembereknek, hanem az egyszerű olvasónak is. Örömmel forgathatjuk az öreg Teknyőről szóló gyűjteményt.

A szerző zavartalanul hagyja megnyilatkozni adatközlőit. Kezdetben néhány szabadnak ugyan, de aztán csak-csak előkeverednek a táltoshagyományokat őrző, a szülőktől, a nagyszülőktől garmadával hallott Szeged környéki történetek, no meg az erkölcsi intelmek — nőkről, férfiakról, lányok szégyenéről, korcsosodó világról olvashatunk.

A Teknyőkaparó izgalmas híradás egy ismeretlen népi hősről. Végő soron ezért lehetünk a leghálásabbak Polner Zoltánnak, őrizve az alábbiakhoz hasonló jövendöléseket a kötetből: „Még gyerekkoromban megmondta a Teknyőkaparó, hogy elgyűn az az idő, mikor az unokánk unokái ellátnak a világ minden részére, és oda is tudnak beszélni.”

Megértük. A Teknyőkaparó ezért is lehet még jobban mindannyiunké.

J. J.